

Noah Charney in Amsterdam. Foto Jean-Pierre Jans / de Volkskrant

hadden ze er belasting over moeten betalen.

'Als snel na de diefstal losgeld wordt geëist, is losgeld ook het eerste doel. Wordt er, zelfs na dreigementen, niet betaald, dan kunnen dieven niet veel doen. Kunstwerken vernielen is in niemands belang, het gebeurt zelden. Vragen ze langer dan een paar weken na de diefstal om losgeld, dan hadden ze eigenlijk een particuliere koper op het oog, maar is dat mislukt.

'De beste strategie is om nooit losgeld te betalen, ook niet onder de tafel. Bij de gewapende roofoverval in februari dit jaar op het Bührle Museum in Zürich werden vier schilderijen gestolen. Een paar dagen later vond men er twee - een Van Gogh en een Monet - in een achtergelaten auto. Daar is bijna zeker losgeld voor betaald, maar ze hadden waarschijnlijk geen geld voor alle vier de schilderijen. Toegeven aan de dieven leverde in dit geval wel iets op, maar het moedigt ook dat soort acties in de toekomst aan.'

Kunstroof roept niet zelden een soort leedvermaak op. Kunstdieven kunnen op sympathie rekenen en dat heeft ongetwijfeld te maken met hun vrolijke imago in films en tv-series. En ach, een gestolen schilderij, dat doet niemand toch pijn, lijkt een wijd verbreide opvatting.

'Die misvatting is ontstaan in de echte geschiedenis. Vóór de Tweede Wereldoorlog en ook nog daarna werden de meeste kunstdiefstallen gepleegd door tamelijk ele-

gant, keurige mannen die een goed doel voor ogen hadden. Zo was er iemand die een werk uit de National Gallery in Londen stal, waarvoor hij losgeld vroeg. Dat zou hij teruggeven als er een nieuwe wet zou komen, die gepensioneerden vrijwaarde van kijkgeld voor hun televisie.

'De *Mona Lisa* is een keer gestolen door een Italiaan, die dacht dat Napoleon hem ooit had gestolen en naar Frankrijk had gebracht. Napoleon heeft veel gestolen, maar dit schilderij was het land legaal binnengekomen.

'Sinds eind jaren zestig wordt bijna elke kunstdiefstal gepleegd door, of op bevel van, georganiseerde misdada syndicaten. Het is niet sexy of interessant; drugs- en wapenhandel, en zelfs terrorisme

'HET IS HEEL MOEILIK OM IN DE KUNSTWERELD TE WERKEN EN NOOIT BIJ EEN CRIMINELE ACTIVITEIT BETROKKEN TE ZIJN.'

worden ermee gefinancierd.

'De IRA was een duidelijk voorbeeld. In de jaren zeventig en tachtig waren ze daar heel open over. Ze stalen honderden kunstwerken, vaak van Ierse particulieren. Een van de bekendste vrouwelijke kunstdieven was Rose Dugdale, die de te stelen objecten koos. Sommigen werden geruild voor drugs of wapens, voor anderen werd geld gevraagd om daarmee te proberen politieke gevangenen in Engeland vrij te krijgen.

'Een andere misdadiger en lid van de paramilitaire groep Ulster Volunteer Force, Martin Cahill, had geld nodig voor bomaanslagen. Hij stal schilderijen uit een Iers landhuis, waaronder een Gabriel Metsu en een Vermeer. De Vermeer smokkelde hij naar Antwerpen, waar een diamanthandelaar hem accepteerde als onderpand. Cahill kreeg een voorschot van hem om heroïne te kopen, verkocht die weer op straat, maakte forse winst en was op weg naar de diamanthandelaar om hem royaal terug te betalen en de Vermeer terug te krijgen, die ooit nog eens kon worden gebruikt. Toen werd hij gepakt.

'De politie in Istanbul vond de gestolen Metsu, in een parkeergarage, waar hij werd geruild voor wapens. Het is ook bekend dat met antiquesroof fundamentalistische terroristen worden gesteund. Dat zijn een paar voorbeelden. Er gebeurt heel veel, waar we nog niets van weten.'

Toen hij onderzoek deed voor

zijn thriller bleek dat er nauwelijks studiemateriaal over kunstmisdad bestond. Zeker niets dat uit academisch perspectief was geschreven. Of het moest zijn over antiquiteitendiefstallen en kunstroof tijdens de Tweede Wereldoorlog.

'Ik was zo in het onderwerp geïnteresseerd geraakt dat ik informatie wilde verzamelen, om een beter inzicht te krijgen en een internationale samenwerking op gang te brengen, om kunstmisdad te bestrijden en studies te bevorderen. Mensen uit de kunstwereld, academici en politiemensen kunnen nu ervaringen en ideeën uitwisselen via een internationale non-profit denktank die ik heb opgericht: de ARCA, wat staat voor Association for Research into Crimes against Art.'

Het opsporen van de bad guys, anderen enthousiasmeren, alles staat in dienst van zijn bevoegdheid voor kunst. En voor goed kijken. Beter kijken.

'Je kunt het geconcentreerd kijken noemen, observatie, waarmee je informatie wilt verzamelen. Observeren en logisch deduceren leiden naar de oplossing. Ik ben gespecialiseerd in iconografie, de studie van symbolische beelden in de kunst. Vaste formules om bepaalde zaken of personen uit te beelden. Schilderijen zijn visuele raadsels die gelezen kunnen worden, als je bereid bent om pakweg honderd symbolen te bestuderen. Vergelijk het met honderd woorden leren van een taal, waarna je

elk werk in die taal zou kunnen lezen. Met die symbolen uit één kunstgeschiedenisboek kun je in elk museum over de hele wereld alle schilderijen uit de westerse traditie interpreteren en onttraadselen. Zo iets is opwindend en leuk, het heeft wat van detectivewerk.

'Stel je voor dat iemand vijfhonderd jaar geleden een boodschap in een fles heeft gestopt en hem in zee heeft geworpen. Die drijft daar en wacht tot iemand hem oppikt en de tijd neemt de boodschap te lezen, ook al is dat niet makkelijk. In een museum liggen honderden boodschappen in flessen te wachten tot iemand hun verborgen geheim ontdekt.

'Over portretten gaat het verhaal dat de echt goede een geheim over degene die poseert openbaren. Iets dat hij liever niet naar buiten zou brengen. Voor de schilder is het de kunst om het geheim zó subtiel in het schilderij te verwerken dat hij er toch nog voor betaald wordt.

'Zelf ga ik graag naar kerken om kunstwerken te bekijken. Vóór de achttiende eeuw werd kunst bij iemand thuis, in een kasteel of kerk vertoond, met natuurlijk licht of kaarsen. Zo zie ik het bij voorkeur ook, in een kerkje in Italië. In een grote, uniform verlichte ruimte heeft het toch iets meer van naar koeien gaan kijken, in iemands woonkamer.' ■

Noah Charney: De Caravaggio Kunstgreep. Luitingh; 351 pagina's; € 18,95. ISBN 978 90 245 2485 3.